

Δικέφαλη ύδρα του Ουκρανικού σχίσματος και η ανά την οικουμένη Ορθοδοξία

Άρθρο του Μητροπολίτη Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνα, του Προέδρου του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας, για τον Ορθόδοξο ιστοτόπο <http://jesus-portal.ru/>.

Στις 6 Μαΐου έχει συμπληρωθεί ένα τετράμηνο από τότε που ο Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος υπέγραψε τον «τόμο αυτοκεφαλίας» της «Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ουκρανίας», σύμφωνα με τον οποίο επικεφαλής της νεόδμητης οντότητας με τίτλο «Μητροπολίτης Κιέβου και πάσης Ουκρανίας» ορίστηκε ο Επιφάνιος Ντουμένκο. Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος απέστειλε Γράμμα στους προκαθημένους των κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών, απαιτώντας την αναγνώριση της έν λόγω δομής ως κανονικής Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ουκρανίας αντί της Ουκρανικής Ορθόδοξου Εκκλησίας με επικεφαλής τον Μακαριώτατο Μητροπολίτη Κιέβου και πάσης Ουκρανίας Ονούφριο.

Κατά το τετράμηνο, το οποίο μεσολάβησε, ουδεμία Τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία ανεγνώρισε τα με κατάφωρη παραβίαση των εκκλησιαστικών κανόνων πεπραγμένα από τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο. Οι μεν Εκκλησίες δήλωσαν επισήμως τη διαφωνία τους με τα πεπραγμένα, την άρνηση να αναγνωρίσουν τη νομιμοποίηση των σχισματικών και την υποστήριξή τους προς την κανονική Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία με επικεφαλής τον Μητροπολίτη Ονούφριο. Οι δε πήραν χρόνο για να μελετήσουν την κατάσταση. Ουδεμία εξ αυτών υποστήριξε την ανομία. Διατί; Διότι:

Πρώτον, πασίγνωστο τυγχάνει ότι η Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία ενώνει την πλειοψηφία των Ορθόδοξων Ουκρανών. Τη συγκροτούν σχεδόν 13 χιλιάδες ενορίες, περισσότερες από 200 Ιερές Μονές και εκατομμύρια πιστοί. Αυτή και όχι η ομάδα σχισματικών, οι οποίοι νομιμοποιήθηκαν πλέον από τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο, είναι η μόνη κανονική Εκκλησία της Ουκρανίας, κάτι το οποίο δήλωσε επανειλημμένως και ο ίδιος ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος, και τελευταία φορά κατά τη Σύναξη των Ορθόδοξων Προκαθημένων τον Ιανουάριο 2016.

Δεύτερον, η Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία με επικεφαλής τον Μακαριώτατο Μητροπολίτη Ονούφριο είναι η εθνική Ορθόδοξος Εκκλησία της Ουκρανίας. Δεν είναι Εκκλησία της Ρωσίας («Rossiyskaya Tserkov»), όπως αγωνίσθηκε να την αποκαλέσει ο απερχόμενος Πρόεδρος Π. Ποροσένκο. Τα μέλη της είναι πολίτες της Ουκρανίας, οι οποίοι γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στη χώρα τους, που έχουν την Ουκρανική ταυτότητα και αγαπούν την πατρίδα τους. Στο Κίεβο ευρίσκεται το διοικητικό κέντρο αυτής και όχι στη Μόσχα. Παρά τους περί του αντιθέτου ισχυρισμούς του Ποροσένκο, η Ουκρανική Εκκλησία δεν προσεύχεται υπέρ των Ρωσικών αρχών ούτε υπέρ του Ρωσικού στρατού, αλλά υπέρ των Ουκρανικών αρχών και υπέρ του Ουκρανικού στρατού. Η αυτοδιοίκητος Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία απολαμβάνει όλων των δικαιωμάτων, τα οποία της επιτρέπουν να είναι εθνική Εκκλησία της οικείας αυτής χώρας. Με το Πατριαρχείο Μόσχας συνδέεται διά της πνευματικής και ιστορικής ενότητας, η οποία ανάγεται στην εποχή της Κιεβινής Ρως χωρίς μάλιστα να υπάρχει διοικητική, οικονομική ή άλλης οιασδήποτε μορφής εξάρτηση από τη Μόσχα.

Τρίτον, πασίγνωστο τυγχάνει ότι η σχισματική κοινότητα, η οποία νομιμοποιήθηκε πλέον από τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο, αποτελεί amalgama δύο ομάδων, ουδεμία εκ των οποίων είχε κανονική ιεραρχία τη στιγμή της αναγνώρισής από την Κωνσταντινούπολη. Της μιας εξ αυτής, του λεγόμενου «Πατριαρχείου Κιέβου», προΐσταται πρόσωπο, του οποίου τον αφορισμό τον

αποδέχθηκαν όλες οι κατά τόπους Εκκλησίες, συμπεριλαμβανομένης και της Κωνσταντινουπόλεως. Η δε άλλη, προέρχεται από τον υπό αργία από κάθε ιεροπραξία τελέσαντα επίσκοπο της Ρωσικής Εκκλησίας και πρόσωπο, το οποίο ουδέποτε βαθμό όχι μόνο επισκόπου αλλά και του πρεσβυτέρου είχε. Ο λαός χαρακτηρίζει αυτούς «αυθιερωμένους». Η αναγνώριση αυτής της ψευδο-ιεραρχίας συντελέσθηκε άνευ καταλλήλου μελέτης των καταβολών της και μιας έστω και τυπικής αναχειροτονίας, με μια θελητική πράξη του Πατριάρχου Βαρθολομαίου.

Τέταρτον, ακόμη και μετά τη λήψη του «τόμου» η σχισματική κοινότητα εξακολουθεί να δεικνύει την απόλυτη κανονική αυθαιρεσία με αθέτηση όλων των εκκλησιαστικών κανόνων. Αυτή η κοινότητα, η οποία αυτοαποκαλείται «Ορθόδοξος Εκκλησία της Ουκρανίας» διαθέτει δύο αρχηγούς με σχεδόν ταυτόσημους τίτλους. Ο μεν αυτοτιτλοφορείται «μητροπολίτης Κιέβου και πάσης Ουκρανίας», ο δε «πατριάρχης Κιέβου και πάσης Ρως-Ουκρανίας». Ο μεν για την εξωτερική κατανάλωση, ο δε για την εσωτερική. Ο δεύτερος μάλιστα, και όχι ο πρώτος ποιμαίνει την «μητρόπολη Κιέβου». Ιδού η πρόσφατη δήλωσή του: «Η Ορθόδοξος Εκκλησία της Ουκρανίας αναγνωρίσθηκε από τον Οικουμενικό πατριάρχη. Αλλά στην Ουκρανία υπάρχει το Πατριαρχείο Κιέβου. Δεν είμαστε αναπαυμένοι με το καθεστώς της μητροπόλεως. Εδώ και 25 και πλέον χρόνια υπάρχουμε ως πατριαρχείο. Ο λαός εξέλεξε πατριάρχες. Ο ομιλών είναι τρίτος κατά τη σειρά πατριάρχης. Οι προκάτοχοί μου ήταν ο πατριάρχης Βλαδίμηρος και ο πατριάρχης Μστισλάβ. Υπήρξαν πατριάρχες! Γι' αυτό για την Ουκρανία είμαστε πατριαρχείο. Ενώ για τον έξω κόσμο, δηλαδή για την Ορθοδοξία είμαστε μητρόπολη Κιέβου». Είναι δυνατό μια τέτοια δикέφαλη ύδρα να αναγνωρισθεί έστω και από μια Τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία;

Πέμπτον, το σχίσμα δεικνύει την πλήρη πνευματική και κανονική ανεπάρκεια. Οι θέσεις του «τόμου» ερμηνεύονται κατά τρόπο διφορούμενο και δεν εφαρμόζονται. Έτσι, ο «τόμος» ορίζει η «Ορθόδοξος Εκκλησία της Ουκρανίας» να μην έχει υπερόριες ενορίες. Έν τούτοις, κατά τον ψευδο-πατριάρχη Φιλάρετο, αυτές οι ενορίες μπορούν να μην εγκαταλείπουν το ούτως λεγόμενο «πατριαρχείο Κιέβου»: «Αδυνατούμε να τους υποχρεώσουμε, αλλά ούτε και να αποκηρύξουμε. Εφόσον δεν θέλουν να αποχωρήσουν, τις θεωρούμε δικές μας». Η δикέφαλη ύδρα δεν μπορεί παρά να έχει διπλή λογιστική. Για τον εσωτερικό καταναλωτή παραμένει «πατριαρχείο Κιέβου» με δίκτυο υπερορίων «ενοριών», ενώ για τον εξωτερικό είναι «μητρόπολη Κιέβου» άνευ αυτών.

Έκτον, με υποστήριξη αρχών, οι οποίες κατά τρόπο τόσο επαίσχυντο έχασαν τις εκλογές, εξαπολύθηκε και προς το παρόν δεν τερματίσθηκε η εκστρατεία καταλήψεως Ιερών Ναών της κανονικής Ουκρανικής Ορθόδοξου Εκκλησίας από οπαδούς του σχίσματος. Καταλήψεις διενεργούνται με βία: άτομα στις μάσκες εισορμούν σε Ναό, ξυλοκοπούν τους πιστούς, διώχνουν ιερέα και αυτοανακηρύσσονται νόμιμοι κάτοχοι του κτηρίου. Πώς να αντιδρά στην ανομία αυτή η ανά την οικουμένη Ορθοδοξία; Ακριβώς έτσι, όπως αντέδρασε ήδη στο πρόσωπο των Πατριαρχών Αλεξανδρείας Θεοδώρου, Αντιοχείας Ιωάννη και Ιεροσολύμων Θεοφίλου, οι οποίοι, αφού προσήλθαν στην Κύπρο, από κοινού με τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Χρυσόστομο «κάλεσαν όλες τις πλευρές να εργασθούν αφ' ενός για την επίτευξη της Ευχαριστιακής ενότητας, η οποία αποτελεί το πλήρωμα της Εκκλησίας εν Χριστώ Ιησού και αφ' ετέρου, με σκοπό την προστασία των πιστών και των ιερών ναών και μονών από επιθέσεις και από κάθε πράξη βίας, απ' όπου και αν προέρχονται ή όποια και αν είναι τα αίτια και τα κίνητρα που τις προκαλούν».

Προχωρώντας σε πρωτοφανή απόφαση νομιμοποίησης του Ουκρανικού σχίσματος ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος υπολόγιζε ότι στη συγκροτηθείσα από αυτόν δομή θα προσχωρούσαν αρχιερείς της κανονικής Εκκλησίας και ότι αυτή η δομή θα ανεγνωρίζετο από Ορθόδοξες κατά τόπους Εκκλησίες. Ούτε το μεν συνέβη, αλλά ούτε και το δέ, με αποτέλεσμα να αποτύχει ο «αστραπιαίος πόλεμος». Αντί για θεραπεία του σχίσματος ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος μόνο εμβάθυνε αυτό, προκαλώντας και μάλιστα δικαιολογημένως την μη αποδοχή των πεπραγμένων του από την ανά την οικουμένη Ορθοδοξία. Και εάν, ως «πρώτος μεταξύ ίσων», θα εδύνατο να διαδραματίζει το συντονιστικό και

συσπειρωτικό ρόλο εντός της οικογένειας των Ορθοδόξων κατά τόπους Εκκλησιών, τώρα πλέον, αφού ανακήρυξε τον εαυτό του «πρώτον άνευ ίσων», αυτοδιαλύθηκε ως συντονιστικό κέντρο.

Είναι επομένως φυσικό ότι οι Προκαθήμενοι των Ορθοδόξων κατά τόπους Εκκλησιών αναζητούν πλέον νέες μορφές συνεργασίας. Και η πρώτη ένδειξη είναι η συνάντηση των τεσσάρων Προκαθημένων στην Κύπρο. Το τελικό ανακοινωθέν τους αναφέρει: «Κατόπιν ενημερώσεως του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ. κ. Χρυσοστόμου για την μεσολαβητική πρωτοβουλία, την οποία προσωπικώς ανέλαβε, οι τρεις Προκαθήμενοι συντάσσονται με αυτή, ώστε ο Μακαριώτατος να τη συνεχίσει προς όφελος της εν Χριστώ ενότητας της Ορθόδοξου Εκκλησίας».

Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι ελλείψει του συντονιστικού κέντρου εν τῷ προσώπῳ του «πρώτου μεταξύ ίσων» οι Ορθόδοξες Εκκλησίες θα προσπαθήσουν να δημιουργήσουν ένα άλλο κέντρο συνεργασίας. Με τον πρώτο κατά τη σειρά Διπτύχων εκ των πραγμάτων να αποσύρθηκε και να απομονώθηκε, το συντονισμό των κοινών ορθοδόξων προσπαθειών προς αντιμετώπιση των σχισμάτων και ανωμαλιών μπορεί να τον αναλάβει και ο δεύτερος, και ο τρίτος, και ο τέταρτος και ο δέκατος κατά τη σειρά, δηλαδή εκείνος, στον οποίο οι Ορθόδοξες κατά τόπους Εκκλησίες θα αναθέσουν αυτή την αποστολή, διότι αυτός διαθέτει την απαραίτητη γι'αυτή σύνεση και ταπεινωση, χωρίς να διεκδικεί τα πρωτεία και την κυριαρχία.

Όταν το 5^ο αι. ο Κωνσταντινουπόλεως Νεκτάριος εξέπεσε στην αίρεση, αποφασιστικό ρόλο στην καταδίκη αυτής της αιρέσεως από την Γ' Οικουμενική Σύνοδο διαδραμάτισε ο Αλεξανδρείας Κύριλλος. Και όταν πάλι το 15^ο αι. ο Κωνσταντινουπόλεως υποστήριξε την ένωση με τη Ρώμη, οι λοιποί Πατριάρχες δεν αποδέχθηκαν την πράξη αυτή. Τώρα πλέον, με τον Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίο να βρεθεί με το μέρος του σχίσματος, η ανά την οικουμένη Ορθοδοξία ουδόλως βρέθηκε ακέφαλη. Ουδέποτε ο Κωνσταντινουπόλεως υπήρξε κεφαλή της Οικουμενικής Εκκλησίας. Πάντοτε ήταν και παραμένει ο Ίδιος ο Κύριος Ιησούς Χριστός. Εάν στη Ρωμαιοκαθολική παράδοση διαμορφώθηκε αντίληψη περί του πάπα Ρώμης ως vicarius Christi, δηλαδή ως επί γης εκπροσώπου Του, ουδέποτε υπήρξε μια τέτοια αντίληψη μέσα στην Ορθόδοξη παράδοση.

«Ἐπειδὴ θνητὸς ἄνθρωπος καθόλου καὶ αἰδῖος κεφαλὴ εἶναι οὐ δύναται, αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστὶ κεφαλὴ, καὶ αὐτὸς τοὺς οἴακας ἔχων ἐν τῇ τῆς Ἐκκλησίας κυβερνήσει, πηδαλιουχεὶ διὰ τῶν ἁγίων Πατέρων». Αυτά τα υπέγραψαν το 1723 οι τέσσερις Πατριάρχες της Ανατολής, δηλαδή ο Κωνσταντινουπόλεως, ο Αλεξανδρείας, ο Αντιοχείας, ο Ιεροσολύμων. Ενώ το 1895, ανταποκρινόμενη στην έκκληση του πάπα Ρώμης Λέοντος ΙΓ' η Σύνοδος της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως δήλωσε: «...Ἄλλ' ἄνατρέχοντες εἰς τοὺς Πατέρας καὶ τὰς οἰκουμενικὰς Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων ἐννέα αἰώνων πληροφορούμεθα, ὅτι οὐδέποτε ἐθεωρήθη ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης ὡς ἡ ἀνώτατη ἀρχὴ καὶ ἀλάνθαστος κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι πᾶς ἐπίσκοπος ἐστὶ κεφαλὴ καὶ πρόεδρος τῆς ἑαυτοῦ κατὰ μέρος Ἐκκλησίας, ὑποκείμενος μονον ταῖς συνοδικαῖς τῆς καθόλου Ἐκκλησίας διατάξεσσι τε καὶ ἀποφάσεσιν ὡς μόναις ἀλανθάστοις, ἥκιστα τοῦ κανόνος τούτου ἐξαιρουμένου τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης, ὡς δείκνυσιν ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, μόνος δὲ αἰώνιος ἀρχηγὸς καὶ κεφαλὴ ἀθάνατος τῆς Ἐκκλησίας ἐστὶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς».

Ο δε σημερινός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως εκ των πραγμάτων αποκήρυξε την κοινή των Ορθοδόξων διδασκαλία, κατά τρόπον σαφή διατυπωμένη στα ως άνω κείμενα, φανταζόμενος ότι είναι η μόνη αλάνθαστος κεφαλή της Ορθόδοξου Εκκλησίας, που έχει δικαίωμα να δέχεται εκκλήτους προσφυγές από κάθε Τοπική Εκκλησία, να παρεμβαίνει στα εσωτερικά των, να «κόβει» και να «ράβει» στα μέτρα του τις υποθέσεις των. Και όμως η λυπηρή πείρα της βουλευσιοκρατικής παρεμβάσεώς του στην έν Ουκρανία κατάσταση έδειξε ότι: με πλήρη σεβασμό στους υφιστάμενους θεσμούς, οι οποίοι προέρχονται από το πρωτείο τιμής των Διπτύχων, το Πλήρωμα της ανά την οικουμένη Ορθοδοξίας απορρίπτει μία τέτοια υπέρβαση αρμοδιοτήτων από τον

Κωνσταντινουπόλεως, όπως κατά το παρελθόν απέρριπτε κατά τρόπο συνεπή και τις προσπάθειες των μεν ή των δε ιεραρχών, οι οποίοι αγωνίζονταν να οικειοποιηθούν προνόμια, τα οποία δεν τους ανήκαν.

Το σχίσμα παραμένει σχίσμα, ενώ η Ορθοδοξία μέσω στις δοκιμασίες μόνο ενισχύεται. Τούτο αποδεικνύει το παράδειγμα της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, η οποία πορεύεται σήμερα την οδό του ομολογιακού αγώνος, ανταποκρινόμενη κατά τρόπον ήσυχο και γενναίο στις εξωτερικές και εσωτερικές προκλήσεις. Στον αγώνα της, υπερασπιζόμενη τη δικαιοσύνη, αυτή απολαμβάνει ισχυράς υποστήριξης των Ορθοδόξων κατά τόπους Εκκλησιών και μάλιστα αυτή η ενοποιημένη υποστήριξη είναι εκείνη η οποία θα συνεισφέρει τελικά στη θεραπεία του Ουκρανικού σχίσματος.

Μια πηγή: <https://mospat.ru/gr/news/46386/>